Газета издается на балкарском языке с 1924 года.

Интернет-версия: zamankbr.ru

ЗАМАН

Бараз кюн, 28 декабрь, 2016 жыл №248 (20169)

ВРЕМЯ

ГАЗЕТА ПАРЛАМЕНТА И ПРАВИТЕЛЬСТВА КАБАРДИНО-БАЛКАРСКОЙ РЕСПУБЛИКИ

КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИНИ ЭМ ПРАВИТЕЛЬСТВОСУНУ ГАЗЕТИ

Къырал Совет

Экология бла байламлы мадарланы арт болжалгъа салыргъа арталлыда жарамаз

Тюнене Кремльде **Владимир Путинни** башчылыгъында Къырал Советни жыйылыуу болгъанды. Анда сёз Россей Федерацияны экология болумуну, аны келир тёлюлюге сакълауну мадарларыны юсюнден баргъанды. Жыйылыуга КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков** да къатышханды.

-Бу сюзюлген тема, - деп чертгенди къырал башчы, - бек алгъа битеу миллет экономиканы къыйматлылыгъын кётюрюр, экинчиден а, адамланы жашау къолайлыкълары игилендирир, башха жанындан а – регионланы онгларын ачыкълар ючюн бек керекди эмда магъаналыды.

Владимир Путин жууукълашып келген 2017 жыл Экологияны жылы боллугъун, Россейни илму-технология жаны бла айнытыуну стратегиясында уа экология бла байламлы мадарла тамамланыллыкъ ишлени тизмесини башына салынгнларын эсгертгенди.

Болжалгъа салыргъа жарамазлыкъ экология проблемалагъа была саналгъандыла: уулу затланы хауагъа, суугъа, топуракъгъа тюшюулерин азайтыргъа. Аны ючюн а бек алгъа промышленностьну технология болумларын тюрлендирирге, башха, бютюн зарансыз амалланы сингдирирге керекди. Шахарчыланы жарымы, деп белгилегенди Владимир Путин, хауа артыкъда бек кирленнген болумлада жашау этеди. Анга энчи эмда жамауат транспортну да къошумчулугъу уллуду - 50-90 процент.

Жер башындагъы сууланы иги кесеги да «кирленнгенге» эмда «бек кирленнгенге» саналадыла. Халкъыбызны жети проценти таза ичер суу бла жалчытылмайды. Регионланы асламысында топуракъны бла жерлени халлары осалгъа кетип барадыла.

Къырал башчы акъыл этгенден, Россейде экология проблемаланы мындан ары болжалгъа салыргъа арталлыда жарамайды. «Ол жаны бла мадарланы къолгъа мычымай алыргъа керекди».

КЕНГЕШ

Шимал-Кавказ федерал округну социал-экономика жаны бла айныууну вопрослары сюзюлгендиле

Тюнене Москвада Россей Федерацияны премьер-министри **Дмитрий Медведев** Шимал-Кавказ федерал округну социал-экономика айныу жаны бла правительстволу комиссияны жыйылыуун бардыргъанды. Аны ишине Къабарты-Малкъарны Башчысы **Юрий Коков** къатышханды.

СКФО-да отлукъ-энергетика комплексни болумуну, аны айныууну эмда 2017 жылда Правкомиссияны ишини планларыны юсюнден айта, Россейни Правительствосуну Председатели бир къауум магъаналы затланы чертгенди: «Билдирирге излейме, къыралны 20 регионуна кеслеринде жер-жерли айныуну зоналарын къураргъа эркинлик берген бегимге къол салгъанма. Аланы ёсергге, энчи къырал болушлукъгъа ышаныргъа, регион экономиканы алгъа барырча этерге онглары боллукъду. Аланы санына Шимал Кавказны алты республикасы да къошулгъанды».

Дмитрий Медведев регион ТЭК-де болум къыйылай къалгъанын белгилегенди. «Тарихле бла къарагъанда, борч ёсюп барады. Газны юсюнден айтханда, ол быйылгъа 6,6 миллиард сомгъа кёбюрек болгъанды – ол а 10 процент чакълы бирди. Озгъан жылланыкъыланы да санасакъ, быйылны 1 ноябрине битеу да бирге борч 70 миллиард сомдан артыкъ болгъанды. Ол а къыралда хайырланнган газ ючюн борчланы жарымындан асламысын къурайды. Электроэнергетикада да борчла кёбейе барадыла. Жылны аллындан, битеу да бирге ол тёртден бирине ёсюп, 25 миллиард сом чакълы бир болгъанды – ол а бирден сатыу этген рынокда битеуроссей борчну 41 процентиди.

«Бёлюмде борчланы тёлеуден къутулууну тюрлю-тюрлю амалларын хайырланадыла. Сёз ючюн, ЖКХ организацияланы, сетевой эмда сатыу этген компанияланы биле тургъанлай банкротлукъгъа келтириу. Болумну тинтип, анга къаты къарагъра тийишлиди. Айтылгъан шартла округда криминоген халны осалландырадыла. Ол а экономиканы эм Кавказда жашагъан адамланы къолайлыкъларын айнытыугъа чырмауду эмда округга инвестицияла жаны бла сейирлени азайтады.

Битеу бу затлагъа да къарамагъанлай, алгъа барыу да эслененди. Быйыл регион эм жер-жерли бюджет организацияла электрокюч эм отлукъ ючюн борчла хазна этмегендиле», - деп чертгенди РФ-ни Правительствосуну Председатели.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

ПАРЛАМЕНТ

Жигерлилени тийишлисича кёргендиле

Тюнене тюрлю-тюрлю сфералада жетишимле болдургъан 35 адамгъа КъМР-ни Парламентини Сыйлы грамотасы берилгенди. Быллай къуучлы ишни Жанны жылны байрамыны аллында бардырыу иги тёреге айланнганды.

Аланы алгъышлай, спикер **Татьяна Егорова** залда тюрлю-тюрлю сфералада ишлегенле жыйылгъанларын чертгенди. «Алай сизни барыгъызны да бир шарт бирикдиреди – профессионализм, иш кёллюлюк, республиканы айнытыугъа кесигизни аямагъаныгъыз, адамлагъа билеклик этерге хазыр болгъаныгъыз», - дегенди.

Спикер жыйылгъанланы организацияларында коллегаларына аны ыразылыгъын билдирирлерин тилегенди. «Бу жаланда сизни жетишимигиз тюйюлдю, саулай коллективлеге этилген хурметди. Келир жыл да къууанчлы ишледен толу, хайырлы болурун тежейме. Юйюрлеригизге кёлайлыкъ, ырахатлыкъ тилейме»,- дегенди ол.

Ызы бла саугъалау башланнганды. Алай бла ол кюн Къабарты-Малкъарны Парламентини Сыйлы грамотасы бла жамауат-политика жашаугъа тири къатышханла, саулукъ сакълауну, илмуну, билим бериуню, культураны, къурулушну, банк ишни, эл мюлкню, жашау журт-коммунальный мюлкню айнытыугъа, миллетлени араларында келишиулюкню жалчытыугъа уллу къошумчулукъ этгенле белгиленнгендиле.

Аланы арасында Кардиология араны анестезиолог-реаниматолог врачы **Жанатайланы Людмила**, «Декоративные культуры» эл мюлк предприятияны агроному **Жанкъазийланы Аслижан**, Олимпиадалы резервни сабий-жаш тёлю энчи спорт школуну филиалыны тренери-преподаватели **Къазийланы Алексей**, урунуу ветераны – КъМР-ни сыйлы врачы **Шагир Урусмамбетов**, композитор **Владимир Молов**, Нальчикни 32-чи школуну директоруну орунбасары **Зайдин Хамуков** эм кёп башхала бардыла.

«Къабарты-Малкъар» телерадиокомпанияны информация программала жаны бла службасыны энчи корреспонденти **Герийланы Сафаргъа** телерадиовещанияны айнытыугъа салгъан къыйыны ючюн Парламентни спикерини Ыразылыкъ письмосу берилгенди.

Саугъаланнганланы атларындан парламентарийлеге ыразылыгъын билдирге, Шагир Урусмамбетов, биринчиден, Татьяна Егорованы къырал саугъагъа тийишли кёрюлгени бла алгъышлагъанды. «Власть органла медиклеге артыкъ уллу магъана бермегенлери бек жарсытады. Алай быллай саугъала уа борчубузну – адамланы саулукъларын багъыуну - андан да бийик даражада бардырыргъа кёллендиреди», - дегенди ол.

Ахырында жыйылгъанла барысы да бирге суратха тюшгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Алгъышлау

Сиз къайда къыйын эсе да - андасыз

Юрий Коков Россей Федерацияны МЧС-ини Къабарты-Малкъар Республикада Баш управлениясында ишлегенлени эмда ведомствону ветеранларын Къутхарыучуну кюню бла алгъышлагъанды.

- Сизни профессионал байрамыгъыз бла жюрегиден къызыу алгъышлайма. Сиз кесигизни къыйын эмда жууаплы, аны бла бирге уа сыйлы да ише жоралагъансыз. Адамланы жашауларын къутхарасыз. Къайда къыйын эсе да - андасыз, болушлукъ керек болгъаннга терк жетесиз.

Сизге насып, ырахатлыкъ, монглукъ да тежейме, ишигизде мындан ары да жетишимли болуругъузну сюйгеними билдиреме! - деп айтылады регионну оноучусуну алгъышлау сёзюнде.

КъМР-ни Башчысы Юрий Коковну Указы бла РФ-ни МЧС-ини КъМР-де Баш Управлениясында ишлегенлени бир къауумуна «халкъны бла жер-жерлени кыйын болумладан къоруулагъанлары, аварияланы кезиулеринде къутхарыу ишлени къурагъанлары эмда бардыргъанлары, кёп жылланы бет жарыкълы урунгнанлары ючюн да» «Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы къутхарыучусу» деген ат аталгъанды.

КъМР-ни Башчысыны бла Правительствосуну пресс-службасы.

Къабарты-Малкъар Республиканы къырал саугъалары бла саугъалауну юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны

УКАЗЫ

Ишлеринде жетишимле болдургъанлары эмда кёп жылланы бет жарыкълы урунгнанлары ючюн

Къабарты-Малкъар Республиканы Сыйлы грамотасы бла саугъаларгъа

БЕКАЛДИЕВА Марита Хажмуридовнаны – Россейни сатыу-алыуда, ара аш-азыкъ производствода, потребкооперацияда бла предпринимательствода ишлегенлени профсоюзуну Къабарты-Малкъар республикалы комитетини «Торговое единство» жамауат организациясыны председателин

ХАКУНОВ Тимур Дакуйевични –Бизнес-консалтинг бла аудит арану айныу жаны бла директорун, Москва ш.

сыйлы атла атаргъа: «Къабарты-Малкъар Республиканы халкъ поэти»

ГУРТУЛАНЫ Солтанбекни жашы Салихге –«Минги-Тау» журналны редакциясы» къырал казна учреждениясы поэзия бёлюмюню таматасына

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы врачы»

ДУМАНОВА Тамара Исмеловнагъа – «А.А. Хацуков атлы ара район больница» саулукъ сакълау къырал бюджет учреждениясы баш врачыны клиника-эксперт иш жаны бла орунбасарына, Чегем ш.

КАРАЧАЕВА Фатимат Тутовнагъа,

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы журналисти»

КАРПОВСКИЙ Владимир Николаевичге – «Нальчик» жамауат радиотелекомпания» ачыкъ акционер обществону баш операторуна

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы къурулушчусу»

ПЕКОВ Борисбий Тировичге – чекленнген жууаплылыгъы болгъан «Строймонтаж» обществону техника жаны бла директоруна

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы устазы»

МИРЗОЕВА Зоя Жантемировнагъа – Лескен муниципал районну «Урух элде битеулю орта билим берген 2-чи номерли школ» муниципал казна битеулю билим берген учреждениясыны къабарты тилден бла литературадан устазына

«Къабарты-Малкъар Республиканы сыйлы экономисти»

САРБАШЛАНЫ Магометни къызы Фатиматха – Къабарты-Малкъар Республиканы Контроль-эсеплеучю палатасыны аудиторуна

«Къабарты-Малкъар Республиканы илмусуну сыйлы къуллукъчусу»

ХУБИЕВ Билял Баширович – бийик билим берген «Х.М.Бербеков атлы Къабарты-Малкъар къырал университет» федерал къырал бюджет билим бериу учреждениясы социал ишни теориясы бла технологиясы кафедраны профессоруна

«Къабарты-Малкъар Республиканы культурасыны сыйлы къуллукъчусу»

БОТТАЛАНЫ Зейтунну жашы Муратха – «Къабарты-Малкъар» ВТК» къырал казна учреждениясы директоруну производство вопросла жаны бла орунбасарына

ЛЕОНТЬЕВА Нина Григорьевнагъа – «Къабарты-Малкъарны Суратлау искусстволаны А.Л.Ткаченко атлы музейи» къырал казна культура учреждениясы экспозиция-кёрмюч бёлюмюню таматасына

«Къабарты-Малкъар Республиканы халкъны жумушла бла жалчытыу сферасыны сыйлы ишчиси»

ВОСТРИКОВА Ирина Львовнагъа–Къабарты-Малкъар Республиканы Энергетика, тарифле эмда жашау журтлагъа надзор этиу жаны бла къырал комитетини эксперт-аналитика иш жаны бла бёлюмюню тамата аналитигине.

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы **Ю.КОКОВ.**

Нальчик шахар, 2016 жыл 26 декабрь, №163-УГ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысына Бозиев Натби Магомедовични Къабарты-Малкъар Республиканы Къырал кенгешчисини къуллугъуна салыргъа ыразылыкъ бериуню юсюнден
Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини

БЕГИМИ

Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысы Къабарты-Малкъар Республиканы Къырал кенгешчисини къуллугъуна кёргюзтген **Бозиев Натби Магомедовични** кандидатурасына къарап, Къабарты-Малкъар Республиканы Парламенти **бегим этеди**:

1. Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысына Бозиев Натби Магомедовични Къабарты-Малкъар Республиканы Къырал кенгешчисини къуллугъуна салыргъа ыразылыкъ берирге.

2.Бу бегимни Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысына жиберирге.

3.Бу бегим къабыл кёрюлген кюнден башлап кючюне киреди.

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини Председатели **Т.ЕГОРОВА**

Нальчик шахар. 2016 жыл 20 декабрь, №619-П-П

Правительство

Къоркъуусузлукъну жалчытыуда ууакъ жумуш жокъду

Быйыл Къабарты-Малкъарда битеу да 492 жерде от тюшгенди. Озгъан жыл бла тенглешдиргенде аллай кезиуле 3,4 процентге азайгъандыла. Ачыкъланнган къыйын болумланы саны юч болгъанды эмда 64 адам къутхарылгъанды. Бу шартланы республиканы Правительствосуну Къыйын болумланы кетериу эмда от тюшюуге къажау жаны бла комиссиясыны кенгешинде МЧС-ни КъМР-де Баш управлениясыны таматасы Владимир Надёжин келтиргенди. Жыйылыугъа Республиканы Правительствосуну Председателини орунбасары Владимир Болотоков, къауум министерстволаны, ведомстволаны эмда район администрацияланы башчылары бла келечилери да къатышхандыла.

Кенгешде асламысында келир Жангы жыл бла байламлы байрамланы кезиуюнде къоркъуусузлукъну жалчытыуну, алагъа ведомствола кьалай хазырланнганларыны юсюнден сёлешиннгенди. **Владимир Болотоков** бу ише бютюнда сакъ болургъа, мында белгиленнген жумушланы сансыз этмезге чакъыргъанды.

Бизни республикада тюрлю-тюрлю къыйын болумланы саны, **Владимир Надёжин** ышандыргъаннга кёре, жылдан-жылгъа азая барады. Сёзсюз, анга бу ведомствону харкюнлюк иши да иги себеплик этеди. Байрамланы кезиуюнде да аны специалистлери болумну энчи контрольда тутарыкъдыла. Ол билдиргенича, 25 декабрьден башлап 15 январьгъа дери бу ишге 1625 адам эмда 309 машина къатышырыкъдыла. Минги тауну тийресине бу солуу кюнледе бютюнда кёп адам келиучюдю. Ол себелден анда кече, кюн да дежурство бардыяллыкъды. Бир тюрлю къоркъуулу кезиуде жюзден аслам къутхарыучу бла тёрт машина ары мычымай жетерге хазырдыла.

Дагъыда саулай республикада «Жангы жыл» деген ат бла от тюшюуге къажау профилактика мадарла этиледи. Аны чеклеринде битеу да 571 объект контрольгъа алынгнанды, кеслерини да аслам кесегинде дежурство бардыяллыкъды. Ведомствону ишчилери МВД-ны келечилери бла бирге фейерверкле статыныучу жерлеге, аланы качествосуна да кёз-къулакъ болгъанлай турадыла.

Ахыры 2-чи бетдеди.

Къоркъуусузлукъну жалчытыуда ууакъ жумуш жокъду

Ахыры. Аллы 1-чи бетдеди.

Шимал Кавказны метеорология эмда башха геофизика болумланы тюрлендириу жаны бла сауутланнган службасыны башчысы **Чочайланы Хызыр** Минги тауну тийресинде хар юзюлмезча мадарла этилгенлерин билдиргенди, топла атып, жыйырма лавина тюшюрюгенин да айтханды ол. Бу айда уа кеси аллына 36 гитче лавина эннгенди. Насыпха, ала къырал неда энчи иели июлкге бир тюрлю хата салмагъанды-ла. Служба мындан арысында да борчларын тынгылы тамамларгъа хазырды, анга деп битеу онглары бардыла.

Бир къаум министерстволаны бла ведомстволаны келечилери да бу кезиуге къалай хазырланнганларыны юсюнден докладла этгенди. Сёз ючюн, Жол мюлк управление 23,5 минг тонна юзмез хазырлагъанды, керекли техниканы да тийишли халда тутады.

Катастрофаланы медицинасы, жылны ол неда бу кезиую деп къарамай, не заманда да сагъайгъанлай турады. Службаны келечиси билдиргенича, кёп болмай сатып алыннган жангы реанимобиль Элбрусда дежурствода болгъан къауумгъа къошулгъанды. Ол тийреде солугъанланы арасында ачыгъан адам болса уа Тырныауузну больницасы анга тынгылы къараргъа хазырды.

Учреждение дарманла эмда башха керек затла бла жалчытылынылыпды. «Къоркъуусуз республика» системаны хайырындан адамла аслам жыйылгъан жерде болумгъа видеокамераланы болушлукълары бла дайым къарагъанлай турлукъду. Алай бла, саулай алып айтханда, республика келир солуу кезиуге хар жаны бла да хазырды.

Ахырында Владимир Болотоков къутхарыучуланы профессионал байрамлары бла алгъышлагъанды эмда тутхан ишлеринде уллу жетишимле тежегенди. Комиссияны къауумуна уа бу кезиуде бир тюрлю чурум чыкъмаз ючюн белгиленнген борчланы тамамлауну энчи контрольда тутаргъа чакъыргъанды.

УЛБАШЛАНЫ Мурат.

АЧЫКЪ СЁЛЕШИУ

Кёп чырмаула къачхынчыла орус тилни билмегенлерини сылтауундан чыгъадыла

КъМР-ни Граждан обществону институтлары бла байламлыкъла жюрютюу эмда миллетлени ишлери жаны бла управлениясына болгъан жыйылыуда тыш къыралладан республикагъа къайтып келген бир жерлилерибиз бла иш къалай къуралгъаны тинтилгенди. Аны Правительствону башчысыны орунбасары **Таймураз Ахохов** бардыргъанды.

Ол билдиргенича, бир жерлилерибизни ишлери жаны бла правительствону комиссия бу жумушну тамамлауда регионну толтуруучу власть органларыны ишлерине къарайды, жер-жерли органла бла байламлыкъла жюрютеди, культура, билим бериу эм башха жаны бла рекомендация хазырлайды.

Тема бла байламлы докладны управлениясы башчысы **Анзор Курашинов** этгенди. Ол белгилегенича, бу соругъа республикада аслам эс бёлюнеди, норматив-право база жарашдырылгъанды. Аслам магъана къачхынчыланы жашау журтла бла жалчытыугъа, аланы жангы болумлада тынч жашап башларча этиуге бериледи. Сириядан келген юйюрлени турмушларына къаралады.

Ала арбазларында мюлк тутадыла, абаданлагъа пенсияла тёленеди, ауругъанла дарманла бла жалчытылынадыла, сабийле школлагъа, садлагъа жюрюйдюле. Муниципал районланы администрацияларыны болушлукълары бла алагъа ишчи жерле да табыладыла.

- Алай проблемала кёбюсюнде ол адамла орус тилни иги билмегенлеринден чыгъадыла. Бу жаны бла чурумланы кетерир ючюн, Къабарты-Малкъар къырал университетде тёрт айны ичинде эллли адамны ана эм орус тиллеге юйретгенбиз.

Республиканы жамауат организациялары да репатриантлагъа мюлк-техника, аш-азыкъ болушлукъ этерге кюрешедиле. Сора тыш къыраллада, Россейни башха субъектлеринде жашагъанлагъа себеплик этиледи.

Культура-жарыкъландыруу лагерь да къуралгъанды, анга кёре Иорданиядан, Тюркден, Израильден, Къазахстандан, Ставрополь крайдан 90 адам мында солуп кетгенديле. Аланы миллет тиллеге, адет-тёрелеге юйретгенбиз, экскурсияла къурагъанбыз. Алай былайда да тил бла байламлы чурумла чыкъгъан эдиле, - дегенди ол.

КъМР-де МВД-ны миграция соруула жаны бла управлениясы башчысыны орунбасары **Аслан Каранашев** айтханыча, мигрантланы кёбюсю Сириядандыла, ала бери анда къазауат башланнгандан сора аслам халда къайтып тебирегендиле. Управлениягъа 2012 жылдан бери республикада болжаллы халда жашагъан эркинлик тилеп аладан 1098 заявление келгенди. Алай, жарсыугъа, аллай эркинлик алыр ючюн кёп тюрлю справкада берирге керекди, къачхынчыланы уа Сирияда уруш баргъаны ючюн аланы алыргъа онглары жокъду.

Бюгюнлюкде республика тышындан келип 1451 адам жашайдыла. Миграция законодательствону бузгъанлары ючюн ючеуеннге административ протоколла жазылгъандыла, алай сюдле, ишчилерибиз да болушуп, ала Россейден къысталмазча этгенбиз. Репатриантла бизде болумлагъа тюзелирге кюрешедиле, жамауат да алагъа иги болады, деп чертгенди докладчы.

«Амра» миллет фондну директору **Лидия Тлизамова** билдиргенича, ала управление къурагъан конкурсда хорлагъандыла, аны ючюн алагъа 363 минг субсидия берилгенди. Ол ахча «Орус тил-граждан биринки бла миллетле аралы байламлыкъланы кючлендирген амал» деген проектни бардыруугъа жююлгъанды. Анга кёре 40 адамны орус тилге юйретгенбиз, дагъыда жыйырмасын юйретиуге уа фондну кесини ахчасын хайырланнганбыз. Курслагъа жюрюгенле аттестацияны ёттгендиле, республикада жашагъанла бла сёлешалырча, не излегенлерин, кереклерин айтып ангылатырча болгъандыла, дегенди.

Жыйылыуну эсеплерине кёре протокол жарашдырылгъанды.

КУЛЬЧАЛАНЫ Зульфия.

ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИЯ

Прокурор мурдарла табыллыкъларын эмда жууапха тартыллыкъларын къаты айтханды

Къабарты-Малкъарны прокурору Олег Жариков бу кюнледе пресс-конференция бардыргъанды. Анда адамланы праволарын сакълауну, жашау журт-коммунальный мюлкню ишине надзор тамамлауну, законла къалай толтурулгъанларына контрольну бардыруну юслеринден баргъанды сёз. Тюбешиуге прокуратураны бёлюмлерини таматалары да къатышханды.

Соруулагъа жууапла берирни аллында Олег Олегович республикада криминоген халны юсюнден быллай шартла келтиргенди: жылны аллындан бери законлагъа 33 минген аслам бузукълукъ этилгени тохташдырылгъанды, ол санда 3,7 мингден асламы праволу акт кемчиликле бла жарашдырылгъаны ачыкъланнганды. Прокуратураны эсгертиулери бла 4 минг адам - низам, 1,3 минги уа административ жууапха тартылгъанды. Коррупциягъа къажау законлагъа 3 мингден аслам бузукълукъ этилгенди. Бу кезиуде терслеу материаллагъа тийишлиликде, 3 мингден аслам уголовный иш сюзюлюп, 3,2 минг адам уголовный жууапха тартылгъанды.

- Право низамны сакълауучу органла бирге толтургъан ишни хайырындан мурдарлыкъ, адамны саулугъуна заран салыу, урлау, тонау degенча аманлыкъланы сыны иги да азайгъанды. 2015 жылда право низамны сакълауучулагъа 16 чабыууллукъ этилген эсе, быйыл аланы саны 6-гъа дери тюшгенди, - degенди прокурор.

Сауутланы хайырланып этилген аманлыкъла, акъылбалыкъла къатышхан бузукълукъла азайгъанларын ол иги шартха санагъанды. Республикада криминоген хал тапландырылгъанды degе боллукъду, алай аны бла бирге экономика къытлыкъ анга себеплик этгенлей турады degп, прокурор быллай шартла келтиргенди: аманлыкъла этгенлени 77 проценти бир жерде да ишлемегенледиле.

Ызы бла журналистлени сорууларына жууапла берилгендиле. Кёп къатлы юйледе ремонт этиу жаны бла законнга тарыгъыула болгъанларын бла къалгъанларын билирге сюйгендиле. Бу соруугъа жууапны прокурору инсанланы тилеклерин тинтиу эм халкъны приёмгъа алыу жаны бла тамата болушлукъчусу **Артур Каскулов** бергенди. Ол айтханыча, ал кезиуде тарыгъыула кёп эдиле, бюгюнлюкде уа ала жокъну орунундадыла. «Закон къабыл кёрюлгенде РФ-ни Баш прокуратурасы бу тёлеуле борчлу болмагъанларын айтхан эди, алай Конституциялы сюд фатарланы иелери барысы да аланы этерге керек болгъанларыны юсюнден оноу чыгъаргъанды», - degенди ол.

Былтыр бир къауум адам, жалгъан документле хазырлап, Долинскде курорт зонада жерлени къолгъа этгенлери белгили болгъан эди. Ол заманда прокурорну жыйылыуладан биринде быллай бузукълукъ бийик къуллукъда олтургъан чиновниклени болушлукълары болмай этиллик тюйюл эди, деген сёзлерин эсгертип, жууапха тартылгъанла бармыдыла, деген соруу да болгъанды.

Олег Жариков бюгюн да оюмун тюрлендирмегенин чертгенди. Бу шартла бла байламлы РФ-ни Уголовный кодексини 327-чи статьясына (жалгъан документле хазырлау) эмда 159-чу статьясыны 4-чю кесегине (хыйлачылыкъ) кёре материалла ачылгъандыла. Тёрт адамны терслиги тохташдырылгъанды, аладан бири федерал излеуге берилгенди, къалгъанлары тутулгъандыла. Сёз 80 минг квадрат метр жерни юсюнден барады, аны битеулю багъасы 11,3 миллион сомду.

- Нальчик шахарны, Чегем районну администрацияларыны, Росреестрни, Архив службаны къуллукъчулары бу ишге къатышханлары бла къалгъанлары тинтиледи. Алай алыкъа бир чиновникге да терслеу материалла ачылмагъандыла,- дегенди прокурор.

Эл мюлк бла кюрешгенлеге къырал субсидияланы юлешиную низамы да сюзюлгенди. Ич ишле органланы эм сюд приставланы уголовно-процессуал ишлерине надзор тамамлау жаны бла бёлюмню таматасы **Аскер Масаев** къырал болушлукъ 2013 жылдан бери берилгенин эсгертгенди.

- Арт эки жылда бу сферада аманлыкъланы саны иги да кёбейгенди. Жаланда 2015 жылда 53 уголовный иш ачылгъанды, быйыл а къыралгъа этилген къоранчны ёлчеми 81 миллион сомгъа жетеди. 1 декабрьни шартларына кёре, субсидияла бла байламлы 64 аманлыкъ ачыкъланнганды, сюдню къарауына 40 материал берилгенди. Юч жылны ичинде субсидияла бла байламлы 104 аманлыкъ этилгенди, къыралгъа салынннган къоранч 220 миллион сомгъа жууукъду, - деп билдиргенди ол.

Ведомствону келечилери ангылатханларыча, субсидияланы юлешиу ючюн Эл мюлк министерство жууаплыды, болумну тапландыруу жаны бла башламчылыкъны да ол этерге тийишлиди. Олег Жариков а фермерлени кеслерин да тири болургъа, терсликлени кёрселе, аланы юслеринден белгили этерге чакъыргъанды.

Республикалы клиника больницаны баш врачы, Парламентни депутаты Ботталаны Хадисни ёлтюргенлени ачыкълау къалай баргъаны да сорулгъанды. Олег Олегович тинтиулени чеклеринде уллу иш тамамланнганын, кёп материалла, шартла сюзюлгенлерин, ол республиканы Башчысыны эмда РФ-ни Баш прокуратурасыны контролюнда болгъанын чертгенди. Мурдарла табыллыкъларын эмда жууапха тартыллыкъларын къаты айтханды.

Интернетде аманлыкъны этгенине ишекли адам аны тутханларында право низамны сакълаучула зорлукъ сынатхандыла, тюйген этгендиле деген тарыгъыула терк-терк басмаланадыла. Аллай шартланы тюз болгъанлары бир кере окъуна тохташдырылгъанмыды, деген соруугъа жууап бере, РФ-ни Следствие комитетини органларында аманлыкъланы тинтиуге надзор толтуруу жаны бла бёлюмню таматасы **Мызыланы Магомет** ахыр беш жылны ичинде быллай тарыгъыуланы саны азайгъанын билдиргенди.

Болсада бу кезиуде алагъа кёре 89 уголовный иш ачылгъанды, тинтиуледен суда 19 материал сюдге берилгенди. «Бу шартла толу тюйюлдюле, уголовный ишле барысы да сюзюлюп бошалмагъандыла»,- дегенди ол.

Болсада Олег Жариков тарыгъыуланы аманлыкъчыла, къоллары къаннга боялгъанла этгенлерин чертгенди. «Аланы бандит къауумланы келечилери, алагъа болушханла жазадыла, аны унутургъа жарамайды», - дегенди.

Пресс-конференцияда сёз сабийлеге зорлукъ сынатыу жаны бла аманлыкъланы саны ёсгенини, коррупцияны жолун кесиную юслеринден да баргъанды.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Жыйылыу

Жамауатны бирикдирип, аны кючюн магъаналы проблемаланы тамамлаугъа бурургъа

КъМР-ни Жамауат палатасыны V пленар жыйылыуунда аны 2016 жылда ишини эсеплери чыгъарылгъандыла, келир жылгъа борчларыны планы къабыл кёрюлгенди, граждан обществону айнытыугъа уллу къыйын салгъанланы сауугъалагъандыла. Жыйылыугъа КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны ич политика жаны бла управлениясыны таматасы Артём Кажаев, Парламентини Культура, граждан обществону институтларын айнытыу эм СМИ жаны бла комитетини оноучусу Борис Паштов, Граждан обществону институтлары бла байламлыкъла жюрютюу эм миллетлени ишлери жаны бла управлениясы башчысы Анзор Курашинов, республиканы министерстволарында бла ведомстволарында эм шахарланы бла районланы администрацияларында Жамауат советлени таматалары да къатышхандыла.

Жамауат палатаны 2016 жылда тамамлагъан ишини юсюнден ани башчысы **Хазратали Бердов** билдиргенди. Ол эсгертгенича, махкемени жангы къаууму былтыр декабрьде къуралгъан эди, анга оналты жангы адам киргенديле. Органны структурасы да тюрленнгени, жети комиссияны орунуна быйыл сегизи ишлегенديле, алагъа Жаш тёлю политика, спорт эм патриот юйретиу жаны бла комиссия къошулгъанды, ол а бу проблемала бла теренирек кюреширге себел болгъанды.

Февраль айда палатаны членлери КъМР-ни Башчысы **Юрий Коков** бла тюбешгендиле. Ол, республикада граждан обществону къурауда, халкъны къырал, политика, жамауат соруланы тинтиуге къатышдырыуда биргиу энчи жерни алгъанын чертип, болгъан проблемаланы кетериуде властьха болушлукъ этерге чакъыргъан эди. Палата да ишин анга кёре къурагъанды: коммерциялы болмагъан организациялагъа (НКО) информация, консультация, методика болушлукъ этгенди, КъМР-ни власть органларында жамауат советле бла байламлыкъла жюрютгенди, социальный магъаналы ишге жаш адамла къатышдырылгъандыла.

Палатаны жыйылыулары тюрлю-тюрлю магъаналы темалагъа жораланнгандыла: халкъны иш бла жалчытыу, жашау-журт коммунальный мюлк, бизнес, жер-жерли самоуправление, илму, билим бериу, юйретиу эм башхала. Аланы эсеплерине кёре, тийишли органлагъа рекомендация жиберилгендиле. 2013 жылдан бери уа палатагъа законла чыгъарыргъа башламчылыкъ этерге эркинлик берилгенди. Андан тышында, ол толтуруучу власть органланы ишлерине контроль эталады. Чегемиде 85 законопроектге экспертиза болдургъанды.

Палатаны членлери сабий интернатланы халларын сюзген битеуроссей мониторингге къатышханды, аны юсюнден справка Россейни Жамауат палатасына ийилгенди. Бек ауругъанлагъа керекли жашау магъаналы дарманланы багъаларын тинтиу, ол санда республиканы Саулукъ сакълау министерствосуну аралы аптека склады аллай дарманланы къалай сатып алгъаны да сюзюлгенди. Аны эсеплерине кёре, республиканы Башчысы ведомствола аралы комиссияны къурагъа буюргъанды – бу жаны бла иш алыкъа бошалмагъанды, деп чертгенди Хазратали Бердов.

Докладчы толтуруучу власть органлада жамауат советлени ишлерине да бийик багъа бичгенди. Палатаны мурдорунда къуралгъан Жашау журт-коммунальный комплексге жамауатны жанындан контроль регион ара да кесини ишин тынгылы бардыргъанды. Ол граждланлагъа консультацияла бергенди, келген тарыгъыулагъа къарагъанды – ала уа 120-дан аслам эдиле. Битеу да палатагъа халкъдан 300-гъа жуукъ къагъыт келгенди. Ала кёбюсюнде ишлеген адамладан эдиле. Кёбюсюнде алада жашау журт, урнуу, жер бла байламлы законодательствогъа бузукълукъла этилгенлерини, жер-жерли власть органла сальнннган борчланы тийишлисича тамамламагъанларыны юсюнден билдириле эди.

Палатаны членлери аслам проект да къурагъандыла: «Биз барыбыз да россейлилебиз», «Устаз – битеу заманлагъа усталыкъды», «Ата журтну къоруулаучуланы ёсдюребиз», «Прокурор бла ушакъ» эм кёп башхала. Хазратали Александрович кемчиликлени юслеринден да айтханды, алагъа кёре тюзетиуле этилликдиле.

Палатаны ишини юсюнден оюумун КъМР-ни Башчысыны Администрациясыны ич политика жаны бла управлениясыны башчысы **Артём Кажаев** билдиргенди.

- Палата кёп керекли, социальный магъаналы иш толтургъанды, аны республикада жамауат-политиканы бардыруда даражасы танг ёсгенди. Ол НКО-ла бла байламлыкъла тохташдырыгъанды, жамауат биригиуле бла власть органланы бирге ишлеулерине уллу къошумчулукъ этгенди. Аны бла республикада граждан обществону къурагъа болушханды. РФ-ни Президентини кенгешчиси, Президентде Граждан обществону айнытыу эм адамны эркинликлери жаны бла советни башчысы **Михаил Федотов** бизни регионда граждан общество иги халда болгъанын энчи белгилеген эди, аны алай болуруна уа аслам къыйын сиз салгъансыз, - дегенди ол.

Артём Хамишевични оюмуна кёре, алыкъа граждан обществону къурауда кёп иш барды. Былайда, бек биринчи, граждланы къырал, политика, жамауат, социально-экономика проблемаланы тамамлаугъа тири къатышдырыргъа керекди, ансыз республиканы айнуун жалчытыргъа не хазна жарар. Власть эм жер-жерли самоуправление органланы ишлерини хайырлылыкълары халкъны алагъа къаллай багъа бичгени бла байламлыды, аны ючюн алагъа адамланы оюмларын жетдирирге тийишлиди.

- Былайда палата халкъны оюмун, излемлерин билирча механизмни жарашдырыуну дурус кёреме, аны ючюн соруула, мониторингле бардырыргъа боллукъду. Кёп даулашла къуплукъчула адамланы жарсыуларына артыкъ тынгыламагъанлары, ол неда бу проблема бла байламлы хал къртиси бла къалай болгъанын ангылата билмегенлеринден чыгъыучудула. Сора, жамауатны политика эм право культурасын ёсдюрюргъе, жаш тёлюню юйретиуге эс бурургъа керекди. Волонтёр къымылдаулагъа, НКО-лагъа себеплик этиу да хайыр келтирликди, - деп къоюсанды ол.

КъМР-ни Парламентини Культура, граждан обществону институтларын айнытыу эм СМИ жаны бла комитетини башчысы **Борис Паштов** да палатаны, жамауат политика араныча, граждан келишиулюкню жалчытхан институтнуча, магъанасы ёсе баргъанын чертгенди. Ол къуралгъан биринчи кюнлеринден бери да ишин заманны, къыралны, халкъны излемлерине кёре бардыргъанды. Къыйын тыш политика болумлада жамауатны бирикдириуге себеплик этеди. Аны законла чыгъарыучу башламчылыгъыны юсюнден айтханда, членлери бу ишге жуаплы кёзден къарагъанларын, тутхан жумушларын ахырына дери жетдириуде къатылыкъларын белгилерчады. Алай, бизнес сообщество бла бирге ишлеуге эс бурургъа, ол жамауат секторну «партнёру» болурча этерге керек эди, degенди.

Жыйылыу къуранчлы иш бла бошалгъанды. Граждан обществону институтларын айнытыугъа салгъан уллу къыйынлары ючюн Жамауат палатаны Ызразылыкъ къагъытлары бла палатаны комиссияларыны членлери Мария Котлярова, Александр Кочесоков, Энейланы Махмут, Виктор Скакунов эм башхала саугъаланнганды. КъМР-ни Правительствосуну сыйлы грамотасы бла Исмел Дадов белгиленнгени. «Къабарты-Малкъар Республиканы толтуруучу власть органларында эм иги жамауат совет» degен конкурсда эм социальный программаланы «СоДействие» атлы битеуроссей фестивальында хорлагъанлагъа дипломла бла саугъала берилгендиле.

ХАБИБУЛЛАХЛАНЫ Зульфия.

Эсеплеле

Белгилерча затла бар эдиле

Энчи советни ишини юсюнден айтханда, ол къолайсыз юйюрлеге, къыйын болумгъа тюшген сабийлеге болушлукъгъа тюрлю-тюрлю акцияла къурагъанды. Тиширыуланы-аналаны деберлерин кётюрюу, аланы араларында саулукълу жашау бардыруну пропагандалау жаны бла да кёп иш бардыргъанды, ол санда «Жылны тиширыуу», «Шуёх юйюр - жетишимли юйюр» degен эмда башха конкурсла, Пенсиячыланы республика союзу бла бирге уа «Жюреклеригизни жылытабыз» degен ингир къурагъанды.

«Анадан жууукъ дунияда зат жокъду» degен ат бла Ананы кюню белгиленнгени, сакъат сабийлеге саугъала жыйышдырылгъандыла. Дагъыда кёп башха ишле, тюбешиуле, ингирле бардырылгъандыла. Совет «Гражданская инициатива» degен конкурсха къатышып, лауреат degен атха тийишли болгъанды. Москвагъа да барып, андан диплом къоллу болуп къайтханды.

Жыйылыуда ары чакъырылгъан хар тиширыуну жетишимлерини юсюнден айтылгъанды. Ала уа врачла, поэтле, профессорла, пенсиячыла, устазла, предпринимательле, дагъыда башха усталыкъланы келечилери эдиле. Тутхан ишлеринде бет жарыкълы урунналары ючюн Къабарты-Малкъар Республиканы Башчысыны, КъМР-ни Парламентини да Правительствосуну, республиканы Жамауат палатасыны, Нальчик шахар округну жер-жерли администрацияларыны сыйлы грамоталарына, махтауу атлагъа, багъалы саугъалагъа тийишли болгъанды.

-Быллай адамлары бла келир заманда да къыралыбыз, республикабыз да бютюн айнырыгъына, алгъа таукел барлыгъына бир ишегим жокъду, - degенди Лидия Хазизовна.

Ол юн викторинала, тюрлю-тюрлю конкурсла да болгъанды. КъМР-ни сыйлы артисткасы Ирина Даурова сохталары бла аламат концерт программа да кёргюзтгенди.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратны автор алгъанды.

Маданият

Къулийланы Къайсын - Лермонтовну юйюнде

Пятигорскда М.Ю. Лермонтов атлы музей-заповедникде «Къулийланы Къайсын. Адам эм поэт» деген ат бла кёрмюч къуралгъанды. Экспозиция Къулий улуну Чегемде юй-музейинде сакъланнган материалладан жарашдырылгъанды. Анда поэтни къол жазмаларын, письмоларын, документлерин, суратларын эмда башха энчи затларын кёрюрге онг барды.

Кёрмюч мында 2017 жылны январь айыны ахырына дери турлукъду. Сёзге, малкъар поэтни 100-жыллыгъын да келе турган жылда белгилерикдиле.

Чегемде, Къулийланы Къайсын жашауууну ахыр жылларын ётдюрген юйде, закийни жууукълары аны аберилерини жыйымдыгъын уллу къыйматныча сакълайдыла. Бусагъатдагъы экспозицияны музей Пятигорскда экинчи кере кёрайды. Бу жол а акъылманны фахмусуна табыннганла жаланда аны чыгъармачылыгъы бла угъай, ол къаллай адам болгъаны, къайсы китапланы сюйгени эм жашауну башха жаны бла да шагъырей болургъа онг тапхандыла.

- Кёрмюч Лермонтовну музейинде къуралгъаны ахшы белгиди, - дейди Къулийланы Фатима, поэтни Чегемде юй-музейини таматасы. - Къулий улу, белгилисича, Михаил Юрьевични чыгъармачылыгъын жаныча кёргенди. 1969 жылда чыкъгъан назму жыйымдыгъыны ал сёзюнде ол былай жазгъанды: «Фронтда къыйын кезиуледе Лермонтовну атыбла ант этгенме, ана сайламала китабы уа мени жанымдан кетмегенди. Ол къазауатны ачы кюнлеринде жашаргъа болушханды, жууукъ-ахлум бла байламлыкъча болгъанды...»

1957 жылдан башлап Къулийланы Къайсын тамата къалам къарындашыны чыгъармачылыгъына аталгъан битеу байрамланы сыйлы къонагъы эди. Орус поэзияны закийине ол кёп назмусун атагъанды, эмда «Демон» бла «Беглец» деген поэмаларын малкъар тилге кёчюргенди.

Елена ПАНКОВА.
«Аргументы и факты» газет.

ДАТА

«Жетишимлерибизни бегитирге эмда алгъа барыргъа умутлубуз»

Тырныауузда алтынчы номерли орта школ ачылгъанлы быйыл 25 жыл толгъанды. Биз аны шёндюгю директору, битеулю билим бериую сыйлы ишчиси Селяланы Люба бла окъуу учреждениясы ишини юсюнден ушакъ бардыргъанбыз.

- Люба Хызыровна, школну къуралыуна къыйын салгъанланы эсгерсегиз эди.

- Учреждениясы биринчи таматасы Моллаланы Сулейман болгъанды. Шёндю ол Элбрус районну Билим бериу управлениясыны таматасыды. Ол мында педагогланы коллективин жыйышдыргъанды, аланы сабийлени тынгылы окъутургъа, юйретиуде борчланы тийишлисича тамамларгъа кёлпендиргенди. Алгъа урунуп башлагъан устаслланы санында Ахаханы Айшат, Жолаланы Ануся, Таппасханланы Аминат, Тетууланы Бузжигит, Жаппуланы Мадина болгъандыла.

- Коллективни юсюнден а не айтырга боллукъсуз?

- Школда шёндю 24 устаз ишлейди. Аладан онючюсюнде - бийик, тогъузсунда уа биринчи квалификациялы категориялары барды. Бир педагог «Жарыкъландырыуну отличнигги» деген сыйлы атха тийишли болгъанды, тёрюсю уа «Россей Федерациясны битеулю билим бериу бёлюмюню сыйлы ишчиси» деген. Аланы арасында «Билим бериу» миллет проектни чеклеринде бардырылгъан «Эм иги устаз» деген конкурсда хорлагъан да барды.

Саулай алып айтханда, педагогларыбыз бары да ишлерин уста билген специалистлеридиле. КъМР-ни Билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствону атындан берилген онбеш сыйлы грамота да анга шагъатдыла. Биз Нальчикде, Владикавказда, Пятигорскда вузла бла байламлыкъла жюрютебиз, усталарыбыз кёп проектлеге, семинарлагъа, программалагъа тири къатышадыла.

- Школ ишлегени бери аны ненча адам бошагъанды эмда аланы къадарлары къалай болгъанды?

- Жыйырма беш жылны ичинде бизни школну 815 сабий бошагъанды, ол санда 48 алтын эм кюмюш майдаллагъа. Кёпле республикада, аны тышында регионлада бийик эмда энчи орта билим бериу учреждениялагъа киргендиле. Аланы жетишимли тауусун, биогюнлюкде атлары махтау бла айтылгъан врачла, педагогла, кюч структуралада ишчиле, башха сфералада специалистле болуп урунадыла.

Бизде окъуп кетген Ахматланы Жаннета - экономика илмуланы, Жолаланы Фатимат а физика-математика илмуланы кандидатларыдыла. Къабарты-Малкъарны радиосуну журналисти, «Хрустальный микрофон» конкурсда хорлагъан Хаджиланы Ибрагим да бизни мектепде билим алгъанды. Айтханымча, ёхтемленирге боллукъ адамларыбыз кёпдюе.

- Окъуучуларыгъыз кёп эришиулеге къатышханларын да билебиз.

- Къатышхан бла къалмай, бек иги жетишимлери бла да къуундырадыла. Жыл сайын бардырылгъан «Зарница» эм «Марш парков» деген эришиуледе бизни школчула алчыланы саныда болуучудула. Жаш патриотланы «Жетишим» деген къууму бла да бек ёхтемленебиз. Ол къуралгъанлы бери «Хорлам» деген юнну район кезиюнде биринчи жерни бир да ычхындырмагъанды, республикалы кезиуде да алчы жерлени алгъанлай турады.

КъМР-ни Экология-биология арасы бардыргъан эришиуледе да иги жетишимлерибиз бардыла. Быытыр аны «Табийгъат. Культура. Этнос» секциясыны «Эколого-краеведческий маршрут» номинациясында Малена Хажарова биринчи жерни алгъан эди. Юсюпланы Земфира уа «Живой символ малой родины - рододендрон» деген иши бла «Мой край – Кабардино-Балкария» эришиуню биринчи даражалы диплому бла саугъаланнганды. Аны Москвада бардырылгъан битеуроссей кезиюнде уа биринчи жерни алгъанды. Быйыл да республикалы кезиуде ол хорлагъанды.

- Школну айнытыу иш а къалай барлыкъды?

- Реорганизациядан эмда школгъа 4-чю номерли прогимназия къошулгъандан сора билим бериу жаны бла кёп жумушланы тынгылы тамамларгъа къолубуздан келеди. Мында сабийлени хар энчиликлерин эсге алабыз.

Мектепге дери билим берген учреждениял бла байламлыкъла къураргъа, сабийлени айнытыу программаланы тийишлисича бардырыргъа амал чыгъады. Школубузну жетишимлерин бегитирге эмда алгъа барыргъа умутлубуз, социальный жаны бла айнырын кёрюрге сюебиз. Ёсге бергъан адамны битеу онгларын толу ачыкълар ючюн къолдан келгенни аярыкъ тюйюлбюз.

ТЕМИРЛАНЫ Анатолий.

ФЕСТИВАЛЬ

Культураланы кёплюгю - бизни байлыгъыбызды

Ахшы ишлерин бардыра, къарачай-малкъар жаш тёлюню айныуына себеплик этген «Эльбрусоид» фонд Къырал концерт залда КъМР-ни граждан обществону институтлары бла байламлыкъла къурау эмда миллетлени ишлери жаны бла управлениясы тутхучлугу бла миллет культураланы фестивалын къургъанды. Ол а «Гармонизация межнациональных отношений и развитие национальных культур» деген проектни чеклеринде бардырылгъанды.

Байрамны аллында уа Шимал Кавказда жашагъан халкъла кеслерини миллет азыкълары бла хант къангала жарашдыргъандыла. Аланы санында уа КъМКъУ-да Африкадан, Индиядан, Туркменистандан, Афганистандан, Украинадан келип окъугъан студентле кеслерини культуралары, азыкълары бла да шагъырей этгендиле. Битеу келген юнакъларгъа уа сагъынылгъан фондну келечилери жарыкъ тюбегендиле. Локияланы Рашидни кийидеген жыйымдыгъы бла Ахматланы Леуанны агъачдан жонулгъан сейир чыгъармалары уа залны бютюнда омакъ этген эдиле.

Къарачайлыланы бла малкъарлыланы да хант къангаларыны ариулугъун, монглугъун чертирчады. Анда уа ычинлени табада, жауда бишгенлери, картофдан, бишлакъдан, къудорудан, хобустадан, чюгондюр баццан этилген тюрлюлери да бар эдиле.

Аладан сора да, биогюнлюкде унутула баргъан сейир ашарыкъланы да кёрюрге, аланы къалай этилгенлерин билирге онг болгъанды. Аланы саныда уа шеф-повар Чеченланы Бийсо хазырлагъан сохтаны, жёрмени, къыйманы да белгилиргге тийишлиди. Ол биогюнлюкде ахыргъыны бизде жангыз да эки-юч адам этгенин да биллиргенди. Азыкъ кёрмючлени къатында уа дагъыда «Эльбрусоидни» себеплиги бла басмаланнган китапланы, орус тилден кёчюрюлген жомакъланы бла фильмлени дисклерин да кёрюрге онг болгъанды.

Концерт программаны уа Аппайланы Алим «Танец дружбы» деген жыры бла ачханды. Жыйылыуну бардыргъан Атталаны Азнор а быллай фестивальла миллетлени бирикдирирге, бир бирибиз бла байламлыкъ жюрютюрге себеплик этгенлерин белгилегенди.

Ызы бла Жангы жылны келе тургъаны бла байламлы орусуланы «Росичи» культура арасы келечилери, рождественская коляда бла байламлы адетлерин да кёргюзтюп, жыр да айтхандыла. Фахмулу дюгерли жашчыкъ Кантемир Асеев, Таукенланы Салим, Анаит Погосян, Лана Шахбазян а аламат чыгъармалары бла битеу келгенлени кёллерин кётюрген эдиле. СКГИИ-де окъугъан ингушлу жашла бла къызла уа къобуз согъуп, келин келтиргенде адетлери бла шагъырейлендиргенди жыйылгъанланы.

КъМКъУ-ну «Дружба народов» къауумуна кирген башха -башха къыралладан келген студентле уа кеслерини миллет киймилерин кёргюзтюп, жырларын да эшитдиргендиле. Андан сора сахнагъа Апполаны Альберт, Хамитби Локов, Габаланы Тенгиз, Жуболаны Жамбулат, Мызыланы Мурадин да чыкъгъандыла.

Фондну келечилери уа келиннни баш ауун алгъан адетни да кёргюзтгендиле. Концертни «Асса» сайын юлгюю ансамбль абезек бла ахырына жетдиргенди. Аладай фестиваль аны бла чекленип къалмагъанды, махкемени биринчи этжында миллетлени келечилери алан той къураргъандыла.

ТЕМУККУЛАНЫ Аминат.

Кинону жылы

Сабийлигибизни унутулмазлыкъ фильмлери

Кинону жылыны ахырында, Былымда клубда ишлеп, бизге ахшы юлгю кёргюзтген бир талай адамны эсгерирге сюеме. Къыргъызстанда тургъан жерибизде клуб жокъ эди. Аны себепли къоншу эллеге барып тургъандыла. Гитчелигимде таматаракъ жашла бла бирге мен да бара эдим киногъа къараргъа. Артда бизде да клуб ачылады. Бир кечеге эки-юч фильм кёргюзтюп башлайдыла. Нек эсе да жаланда жайда болуучу эди алай.

Артха, туугъан жерибизге кёчюп келгенибизден сора уа злибизде оруслу кинемеханик ишлегенди. Биз анга дядя Коля деучю эдик. Аны нёгери уа Афашокъаланы Магомет болгъанды. Ол 1956 жылда Къыргъызстандан бери къуру кеси кёчюп келгенди. Анасыны эгечи къабартылыгъа эрге чыкъгъан эди да, аны юйюнде жашап, къурулушда да ишлегенди.

Анда жумуш бошалгъандан сора, кеси айтханнга кёре, жюреги клубка тартып, ары келеди. Аны мында сюйюп ишлегенин кёрген нёгери анга Нальчикде республикалы кинофикация управлениягъа бар да, ала сени окъургъа жиберирча заявление жаз деп юйретеди. Ала уа жыл сайын бешеуленни ийиучю эдиле да билим алыргъа, бу жол таулу жаманы алтынчы этип къошадыла.

Алай бла Магомет Ростов областда Батайск шахарда кинномеханиклени хазырлагъан училищени къызыл дипломгъа бошайды. Андан сора аны Сармаково элге жибередиле. Болсада анда кёп ишлерге тюшмеди. Ол кезиуге аны юйюрю Орта Азиядан кёчюп келген эди. Атасына бла анасына жангы жерде журт салыргъа болушургъа керек болду. Бу борчун тынгылы тамамлагъанлай, элде клубда фильмле кёргюзтюп башлады.

Ол заманда киноланы ташыучу машина жокъ эди. Тырныауу шахардан аланы элге автобус бла келтирип тургъандыла. Магомет а ауур, темир ящиклени кётюрюп, клубха алай кийиргенди. Экинчи кюн а тюз алай аланы артха, автобусха, элтгенди. Андан а жангыларын алгъанды. Ма алай урунгъанды ол хар кюнден.

Биз, сабийле, анга тюбесек, ящиклени кётюрюп, болушургъа ашыгъыуучу эдик. Фильмлени уа ол кюндюз - гитчелеге, ингирде уа абаданлагъа кёргюзтюп тургъанды. Къарыуун, заманын, билимин аямай, къыйын ишден къачмай, адамлагъа хайырым тийсин деп, жумушун тынгылы толтургъанды.

Таулула Кавказгъа энди къайтып келген кезиуде уа ол бизге алай ычыуун кёрюнюучю эди. Уста профессионал болгъаны себепли Афашокъа улуну Тырныауузгъа чакъырыгъан эдиле. Ол анда да хунерин толусунлай ачыкълагъанды. Андан сора уа кинномеханик болуп Ёзденланы Шамил урунуп тургъан эди.

1985 жылда жангы Маданият юй ачылгъандан сора уа Голюйланы Руслан анда, школда да кинола кёргюзтюп тургъанды. Бизни элибизде алгъын ташкёмюр къазгъанлары себепли анга «Угольный» деп атагъан эдиле. Клуб да шахтёрлагъа ишленнген эди. Мында шашкала, шахматла, башха оюнла да ойнап тургъандыла, сахна биригиу да ишлегенди. Адамла хар ингирден бери аслам жыйылгъандыла. Мында кёргюзтюлген эм иги кинола уа бизни биогюн да эсибизде диле: «Дети капитана Гранта», «Лавина с гор», «Щит и меч», «Освобождение» эм башхала.

Биз, жашла, быллай фильмлени бирине да къалмай къарагъанбыз. Аланы жигитлерини атларын, сыфатларын энди да унутмайбыз. Алагъа ушаргъа, юлгю алыргъа кюрешип, махкемени тийресинде аскерчилеча болуп, кёп кере ойнагъанбыз. Аллай фильмле жаш тёлюню ахшылыкъгъа, тюзлюкге юйретгендиле.

Индияны киноларын сагъынсакъ, «Господин 420», «Цветок в пыли», «Подзняя расплата» эм башхалагъа сабийле угъай, таматала, саулай юйюрле окъуна жыйылып баргъандыла клубха алагъа къараргъа. Ма фильм десенг! Аладагъы музыканы, тепсеуню, саулай къыралны окъуна сюйюп къойгъанбыз.

Биогюнлюкде эл клублада кинола кёргюзтюлмейдиле, халкъ Интернетге, телевизорлагъа кёчгенди. Ол да аман болмаз, алай быллай махкемеле, алгъынча, кеслерини ишлерин тынгылы толтурсала, анга кёпле ыразы боллукъларына ишексизме.

БЕККИЛАНЫ Омар.
Быллым эл.

Саулукъ

Жётел - ол игимиди?

Бусагъатда грипп бек жайылгъан кезиудю, офисле, школлада классла бош боладыла. Ауругъанла барысы да тохтаусуз жётел этгенлерине тарыгъадыла. Ол сагъайтыргъа керекмиди, сора ол къоркъуулу болуп къачан тебирейди - аны юсюнден бизге врач-педиатр, оториноларингологЕвгений Степанович айтханды.

- Жётел - адамны чархыны къоруулануну амалларындан бириди, - деп анга латада доктор. - Ол ёпкелени, хауа жолланы вирусладан, аурулуна къозгъаучы тыш затладан тазалайды. Аны ючюн жётел бир тюрлю проблема болгъанын кёргюзтген шартды. Бакъгъанда да, аны бир кесек селейтирча этерге, дарманланы уа жётелни сылтауларын кетерир ючюн ичерге керекди.

КЪАЙСЫ ТЮРЛЮСЮ ХАТАСЫЗДЫ?

Баш жорукъ былайды: сабийигизге къайда эсе да инфекция жугъуп, не этерге билмей тура эсегиз, эм игиси врачха барсагъыздыла. Алай аны багъыуда сынам жыйып, не этерге керекликсин жукъу арагъызда айталлыкъ эсегиз, биринчи кюнде докторгъа чабар керекликси жокъду. Алай бла, хатасыз жётелни шартларды:

- эти къызгъанлыкъгъа (38 градусха дери), сабийни санлары къарыусуз этмейдиле, мыккыл тюйюлдю, ол тириди;

- ёпке солуу этмейди;

- жётели тутхан хуада тюйюлдю.

Халы алай эсе, ышанларына кёре багъыгъзыны, бурунун чайкъатыгъыз. Сынамлы ата-анала биледиле - быллай кезиуледе балагъа кёбюкер ыслы суу ичирирге, тышына иймезге керекди. Бир-эки кюнден сабий жётел этгенде хыппирик кетип башларыкъды, алай эсе уа, ол инфекцияны хорлайды, ууну чыгъарады.

НЕ ЗАТ САГЪАЙТЫРГЪА КЕРЕКДИ?

Алай бир-бирледе, сиз нени да тюз этгенликге, врачны болушлугъу изленирге боллукъду. Не зат сагъайтыргъа керекди:

- этген мадарлагъа къарамай, саусузну халыны амандан аман бола баргъаны;

- жётелни кючленнгени, приступ халда башланнганы;

- интоксикацияны кёргюзтген шартланы кёплюгю - сабий ашаргъа унамайды, къусарыгъы келеди, санлары къарыусуз этедиле, башы ауруйду;

- жётел этгенде къыйналып солугъаны.

МЫЧЫМАЙ ДОКТОРГЪА!

Былай да болуучуду - сабийни санлары къарыусуз этмейдиле, халы да аман тюйюлдю, алай жётели уа ОРВИ-ден сора ыйыкъдан кёпню кетмей турады. Быллай болумлада врачха бармай къалмагъыз. Специалист, анга къарап, не этерге керекликсин айтырыкъды: халына къарарыкъды, амбулаторияда неда больницада багъаргъа буюрлукъду эм жангы дарманланы жазарыкъды. Докторны айтханына ышанагъыз, сабийигизни саулугъуну юсюнден соруула берирге уялмагъыз.

Эсигизде болсун: *жётел кёпге созулса, анга бактериалы инфекция да къошулуучуду. Ол а пневмониягъа, къулакъ ауруугъа, конъюктивитни къыйын тюрлюсюн къозгъаргъа, ол угъай, менингитге окъуна бурулургъа боллукъду.*

БИЛИРГЕ КЕРЕКДИ:

ДАРМАННЫ МАРДАДАН ОЗДУРУП БЕРМЕГИЗ

Бусагъатда жётелни бакъгъан дарманланы тизмеси бек улуду: аптекалада тюрлю-тюрлю атлары бла, бирлерин а окъугъан окъуна къыйынды, препаратла аслам-дыла. Алай сиз сабийге шёндю ичирген сиропда бла жарым сагъат алгъа берген таблеткагъызда, атлары башха эселе да, бакъгъан затлары бир болургъа боллукъду. Ол а аны ёлчемин мардадан оздурлукъду.

Сёз ючюн, жангыз да амбраксолу бла беш тюрлю дарман барды, Россейде бу заты бла ондан аслам препарат затылады. Аны ючюн сабийге дарманны берирден алгъа жорукъларын окъургъа унутмагъыз.

Анна КУКАРЦЕВА.
«Комсомольская правда».

Хант туз бла кесекле

ТУЗЛУ СУУ БЛА КЕСЕКЛЕНИ БАГЪАРГЪА БОЛЛУКЪМУДУ?

- Кесим да кёп жылны алай этеме, саусузлагъа да айтама, - дейди профессор, Сабийлени саулукъларына къарагъан илму араны баш илму ишчиси Владимир Таточенко. - Бичакъны къыйырчыгъында тузну жарым стакан суугъа къошуп, эритигиз. Ол бурунгъа къуюучу тамычыладан аман тюйюлдю - бурунну тазалайды, кёпчюгенин азайтады, аны ичинде тюклени ишлеу халларын игилендиреди. Ол, кертиси бла да, ахшы амалды. Арт жыллада тенгиз тузъ къытышдырылып этилген препаратла бошдан чыкъмагъандыла. Ала хант туз къошулгъан суугъа бек ушайдыла, хайырланыргъа да тынчдыла. Алай ол дарманны кеси аллына хазырлагъан да къыйын тюйюлдю.

СИРКЕСУУ ЭМ ТЕМПЕРАТУРА

Къызгъанны чёкдюрюр ючюн, къолтукъланы бла тобукъ тюплени сиркесуу бла ышыргъа жараймыды?

- Угъай! Аны ахырысы бла да унутугъуз. Аны орунуна аны эссенциясын хайырланыргъа кюрешириик ана къачан да табылыучуду - аны бла сюртюу терини кюйдюрюрге боллукъду, - деп анга латадагъы Владимир Таточенко. – Андан эсе жылы сууну алыгъыз эм сабийны чархын саулайда аны бла ышыгъыз. Баланы тешиндиригиз, алай отоу жылы болургъа, аяз урмазгъа керекди.

Аракъыны алыргъа да жарарыкъды. Спирт бла суу териден кёрюй туруп жылыны аладыла, алай бла температураны тюшюредиле. Дарманла да хата келтирлик тюйюлдюле, алай аланы тюз ичерге эмда температура керти да биийик эсе хайырланыргъа керекди.

ЖАБЫШМАКЪ ХАНС БЛА УЛЁКЪУ

Алада С витамин кёп болгъаны, кесеклени терк сау этгенлери кертимиди?

- Жабышмакъны асламысында жюрек аууладан багъыуда хайырланадыла, - дейди медицина илмуланы доктору Виктор Конышев. - Улёкъу кесекленде къутулургъа игиди. Алай С витамин бийик температуралада терк бузулгъаны ючюн, аны тюз жарашдыра билирге керекди. Анга къайнар суну къуймагъыз, ол 70 градусдан исси болмасын. Быллай иссилиги болгъан сууну къуюп, аны бир кечени термосда тутсагъыз игиди.

ЛИМОН БЛА КЕСЕКЛЕ

Гриппден сакъланырча лимон къошуп чай ичиу игимиди?

- Не хазна. Быллай чайда С витамин бек азды, - дейди Виктор Конышев. - Лимон анга энчи татыу берликди, алай кесекленде не гриппден сакъларыкъ тюйюлдю. Болсада ол кёп суу ичиртирикди. Лимонну таза сууугъа къошсагъыз да жарайды. Кесекле тийгенде, ол бек магъаналыды - сууну кёп ичиу чархдан токсинлени чыгъарыргъа болушады, ол ауруну теркирек хорларгъа себеплик этеди.

Эсертиу: С витамин аслам сары чыгъанада (облепиха), къара дугъумда, башха цитрус битимледе, кивиде кёпдю. Алай кесекле тийгенде, ол бек болушурукъду деп сакъламагъыз.

САРЫМСАХ БЛА СОХАН

Быланы юсюнден ким да биледи, алай тюз а кёпле хайырланмайдыла. Аланы ашай, ауузугъузну кюйдюрюп кюрешмегиз. Ууакъ туурагъыз да, 10-15 минутха къоюгъуз. Ол заманны ичинде аланы дарманлыкълары чыгъып башларыкъдыла.

Андан сора ала бла багъылып тебирерге жарарыкъды. Быладан дарман этиую талай амалы барды. Аладан келген ийис бла солургъа, ауругъан адам тургъан отоуда табакъчыкъ бла салып къояргъа боллукъду. Къара ётмекге жау жагъып, юслеринде аланы себип ашаргъа да жарарыкъды.

ТАТЫРАН БЛА ВИРУСЛА

Горчичниклени хайырлылыкълары эртеден да белгилиди. Алай аны ууулгъанындан 1-2 чай къашыкъны жюн носкийлеге себип, аланы кече кийип жатаргъа да боллукъду. Башха тюрлю амал да барды – 45-50 градус жылылыгъы болгъан сууугъа 3-4 уллу къашыкъ татыранны къуюп эритигиз, анда аякъларыгъызны 10-15 минутну тутугъуз, андан сора мылы къалмазча жан жаулукъ бла сюртюп, жюн носкийле кийип жатыгъыз.

Аны абаданлагъа, гитчелеге да этерге жарайды. Ол бек хайырлыды: татыранда эфир жау эм кёп башха хайырлы затла бардыла, ала аякъланы иги жылытадыла.

Александр МЕЛЬНИКОВ.
«Аргументы и факты» газет.

Форум

Барыбыз да тамблагъа таукел къарарча

Озгъан байрым кюн Сабий чыгъармачылыкъны «Кюн шахар» академиясында «Мамырлыкъ эм келишиулюк ючюн» деген форум бардырылгъанды. Аны КъМР-ни Билим бериу, илму эм жаш тёлюню ишлери жаны бла министерствосу Кёп функциялы жаш тёлю ара бла гёрге къурагъанды. Анга республиканы хазна къалмай битеу районларындан бла шахарларындан да жаш адамла къатышхандыла.

Форум терроризмге, экстремизмге къажау кюреш бла байламлы мадарладан бири болгъанды. Аны сагъынылгъан ведомствону бёлюмюню таматасы Александр Водопьянов ачханды. Ызы бла КъМР-ни толтуруучу власть органланы экстремизмге къажау мадарларын бирге келишдириу эмда жаш тёлю политиканы жашауда бардыруу жаны бла министри Залим Каширокову сёлешгенди. Ол къоркъуусузлукъну профилактикасы бла байламлы къырал программа къалай толтурулгъаныны юсюнден айтханды.

- Къыралыбызда, республикабызда мамырлыкъ эм келишиулюк болмасала, сёзсюз, монглу жашау да боллукъ тюйюлдю. Алай эсе уа, сиз, ёсюп келген тёлю, тамблагъы кюннге ышанырча болалмазсыз. Бюгюнлюкдеги ырахат жашау аналарыгъызны бла аталарыгъызны тынчлыкълы къартлыкъларына келтирликди, сизге да келир заманда сабийлеригизни къоркъуусуз ёсдюрюрге себеплик этерикди. Аны ангылау бек магъаналыды,- деп чертгенди ол.

Александр Водопьянов, Залим Кашироков.

Министр къыралны, республиканы да оноучулары мамырлыкъ сакъланыр ючюн кёлларындан келгени аямагъанларын айырып айтханды. «Алай ол азды. Аны ючюн барыбыз да бирча сюелирге керекбиз.Сиз Интернетде жаш адамлагъа этилген тюрлю-тюрлю болмачы чакъыриулагъа ийнанмагъыз, ала сизге игиликге этилген сунмагъыз...

Кёпле аманлыкъ ишге ол неге кетирлигин ангыламай киришедиле. Интернетде пропагандаларын бардыргъанла ма сизнича жаш адамлагъа бютюн уллу эс бурадыла... Бир такъыйкъагъа да унутмазгъа ата-аналарыгъызны, Ата журтну, республикагъызны, элигизни, школугъузну, тенглеригизни да юслеринден»,- дегенди.

Кёп функциялы жаш тёлю араны директору Азамат Азубеков а форум не мурат бла къуралгъанынны, аны магъанасыны юсюнден айтханды. Муниципал органла, билим бериу министерствону бёлюмюню таматасы Мокъаланы Ачемез форумгъа келген жаш адамла секциялада къалай ишлериклерини юсюнден билдириу этгенди.

Мокъаланы Ачемез.

Эки кюнню ичинде дин ахлула, республиканы оноучу къуллукъчулары, право низамны сакълаучу органлада ишлегенле, ол санда «Республика - барыбызны да бир ишибиз» деген жамауат организацияны башчысы Хаджимурат Хакуашев, КъМР-ни Басма эм асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини бёлюмюню таматасы Ратмир Каров, жамауат организацияланы келечилери Александр Кочесоков, Жанна Николаева, Хачим Сижажев, Екатерина Суркова форумгъа къатышханлагъа лекцияла окъугъандыла, ушакъла бардыргъандыла.

ХОЛАЛАНЫ Марзият.
Суратланы автор алгъанды.

Бокс

Москвадан - кюмюш майдал бла

СССР-ны сыйлы тренери Борис Грековну хурметине жораланып Москвада тёрели битеуроссей турнир бардырылгъанды. Анга къыралны аслам регионундан 2003-2004 жыллада туугъан жашчыкъла къатышхандыла.

Анда «Эльбрус» сабий-жаш тёлю спорт школда жарау этген Сотталаны Абдуллах жетишимли болгъанды. Ол эки тюбешиуню 3:0 эсеп бла хорлагъанды, алай финалда уа къытдыргъанды. Аны ючюн Абдуллах кюмюш майдалны алгъанды. Аны тренер Балаланы Илияс юйретеди.

Анатолий ТЕМИРОВ.

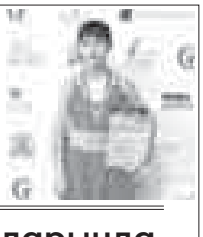

Футбол

Голла - матчланы ахырларында

Къабарты-Малкъарны футболдан къыш чемпионатыны тёртюнчю туруна бир очколарын да тас этмей жангыз юч команда жетгенди. Къараучуланы бир кесек сагъайтырча аладан бири окъуна аманыракъ ойнаса керек эди, алай, баям, хар бири да хорларгъа бек сюеди.

Футболда быллай сёз жюрюйдю: «Оюн унутулады, эсеб а къалады». Алай отчётла бошдан жазылмайдыла, ала тарихле къайдан чыкъгъанларын кёргюзтедиле. Анга шагъатлыкъны нальчикчи командала «Спарта» бла «Звезданы» матчлары этди. Аланы тюбешиулери ахыргъыны хорламы - 4:1 эсеп - бла бошалгъанды. Алай оюн тауусулургъа он минут къалгъанда, эсеп 1:1 эди, юч голну ала къалгъан къысха заманны ичинде жетдиргенди.

«Школа №31» а Сармаковону «Союзу» бла эришгенди. Алай старт берилгинчиге дери да къараучулагъа хапар айтыргъа сылтау табылгъан эди. Биринчиден, «Союзда» Нальчикни 31-чи номерли школунда жарау этип чыкъгъан беш футболчу ойнагъанды, алай эсе уа, «шуёхлагъа» бир бирлери бла сынашыргъа тюшгенди.

Экинчиден, ала алыкъа бир кере да школчуланы хорлаялмагъандыла. Аны да кесини сылтаулары барды, «Союз» алыкъа жаш клубду, «Школа №31» а жай чемпионатха къатышмагъанды. Алай тёре бу жол да бузулмагъанды, сармаковочула къытдыргъандыла. Эсепни Жумалдин Каратляшев ачханлыкъгъа, школчуладан Чарим Апажев алагъа юч гол бла жууплагъанды.

Хорламлы «Кахун» да бу жол голланы матчны ахырында уралгъанды. Ол Нальчикни «Спартагъыны» жаш тёлю командасын жангыз да 2:1 эсеп бла хорлаялгъанды.

Быланы къатларында Бахсанны «Автозапчасты» ауанада къалгъанчады. Юч турну ала къытдыргъанлай тургъанды, алай энди уа эс жыйгъанчадыла. Ала «Ансарны» 3:0 эсеп бла онглагъандыла. Карагачны «Велеси» да биринчи хорламын белгилерге боллукъду. Ол «ЛогоВАЗ-ны» айырмалы 5:0 эсеп бла къытханды.

Алчыланы юслеринден айта, «Спартак-Нальчик» атлы экинчи команданы да сагъыныргъа тийишлиди. Ол битеу матчларында алыкъа хорлагъанлай келеди.

4-чю турну эсеплери:
СК «Союз-Сармаково» - «Школа № 31-Русгидро» - 1:3
«Кахун» - «Спартак-Нальчик-юноши» - 2:1
«Шагди» - «МурБек-СДЮШОР» - 1:2
«Куркужин-Терек» - «Спартак-Нальчик-2000» - 4:2
«Автозапчасть» - «Ансар» - 3:0
«Спарта» - «Звезда» - 1:4
«Велес» - «ЛогоВаз» - 5:0
«Спартак-Нальчик-дубль» - «ГорИс-179 Прохладный» - 3:0

Къабарты-Малкъарны футболдан къыш чемпионатыны турнир таблицасы

п/п	Командала	О	Къ	Тб	Х	И	Оч
1.	«Звезда» Нальчик	4	4	0	0	13-4	12
2.	«Школа № 31-Русгидро» Нальчик	4	4	0	0	9-2	12
3.	«Кахун»	4	4	0	0	6-1	12
4.	«Спартак-Нальчик-дубль»	4	3	1	0	8-2	10
5.	«Спарта» Нальчик	4	2	0	2	10-8	6
6.	«Куркужин-Терек» Куркужин	4	2	0	2	7-5	6
7.	«МурБек-СДЮСШОР» Нальчик	4	2	0	2	5-5	6
8.	«Ансар» Нальчик	4	2	0	2	4-7	6
9.	«Велес» Карагач	4	1	1	2	7-5	4
10.	СК «Союз-Сармаково» Нальчик	4	1	1	2	5-7	4
11.	«Автозапчасть» Бахсан	4	1	1	2	5-8	4
12.	«Спартак-Нальчик-юноши»	4	1	0	3	6-9	3
13.	«Шагди» Заюково	4	1	0	3	5-9	3
14.	«ГорИс- 179» Прохладный	4	0	2	2	4-8	2
15.	«Спартак-Нальчик 2000»	4	0	1	3	3-7	1
16.	«ЛогоВаз» Бабугент	4	0	1	3	6-16	1

Виктор ШЕКЕМОВ.

АКЦИЯ

Интернатчылагъа - жандауурлукъ ярмарка

Кёп болмай студентле бла аспирантла къурап КъМКъУну тарых, филология эм СМИ институтунда «Гаражная распродажа КБГУ» деген жандауурлукъ акция ётгенди. Аны чеклеринде концерт бардырылгъанды, къонакъла уа татлы ашарыкъла бла сыйланнгандыла. Бир ийыкъны ичинде студентле бла устазла бу ярмаркада сатарча абериле келтиргенлей тургъандыла. Дизайн колледжни келечилери уа кеслерини чыгъармачылыкъ ишлерин да къызгъанмагъандыла.

Ярмаркада талай бёлюм ишлегенди: жюз сомдан учуз тургъан затла сатхан, аукцион, спонсорланы сагъуналарына лотерея, Къар Аппагъа письмо жазып жибериу, «Билебиз, ойнайбыз» деген бёлюм, китап ярмарка, татлы аш-азыкъланы кёрмёчю, «Таш-къыпты - къагъыт» деген турнир.

Аланы хар бирине энчи багъа бла къатышыргъа жарагъанды. Сёз ючюн, турнирге билет отуз сом тургъанды, анда хорлагъаннга саугъагъа торт берилгенди. Лотереялада уа онбёш саугъа бар эди. Аланы эм учузу - пицца, бек багъасы уа юч айны хакъсыз фитнес- клубха жюрюрге абонемент болгъанды. Анга къатышыр ючюн жюз сом тёлерге керек эди. Дагъыда бир конкурсда хорлагъанла хакъ тёлемей суратха тюшерге онг тапхандыла.

Акцияда жыйылгъан ахчагъа Нальчикни 1-чи номерли сабий интернатында жашагъанлагъа Жангы жылгъа саугъала алынырыкъдыла.

МАГОМЕТЛАНЫ С.

Оператив штаб

Сакълыкъ хата келтирмез

КъМР-де Терроризмге къажау комиссияны (НАК-ны) Оператив штабы Жангы жылны байрам кюнлерини аллында республиканы жамауатына терроризмге къажау жорукъланы сакъларгъа кереклисин эсгертеди. Эсгизде болсун, сакълыкъ – къаугъаладан сакъланыуну жангыз эмда ышаннгылы амалыды.

Хурметли ата-анала! Байрамны аллында сабийлеригизге орамда неда подъездде табылгъан не тюрлю зат да къоркъуулу болгъанын ангылатыгъыз. Бош кёрюннген хапчукла – сумкала, пакетле, чулгъамла, къагъыт орунла, илляла – чачдыруучу затланы букъдурур ючюн хайырланылыргъа боллукъдула.

Ишеклик туудургъан аллай бир зат эслесегиз, сансыз этип къоймагъыз. Анга тиймегиз, аны ачмагъыз, тюртмегиз: ол чачылыргъа эмда ачыуу ишлеге келтиригге боллукъду.

Ишеклик туудургъан адамлагъа, дагъыда кёп заманны бош тургъан автотранспортха да эс буругъуз. Аланы юслеринден олсагъат право низамны сакълаучу органлагъа билдиригиз неда тийишли службаланы телефон номерлерине сёлешигиз.

Эсгизде болсун! Сизни сакълыгъыгъыз, право низамны сакълаучула бла бирге ишлерге хазыр болгъаныгъыз бушуулу ишлени болдурмазгъа себеплик этерикдиле!

Кече,кюн да ишлеген телефонла:

КъМР-де Оператив штаб – 48-15-48;

Россейни КъМР-де УФСБ-сы – 48-15-81 (ышаныулукъну телефону);

КъМР-де МВД – 40-49-10 (дежурный бёлюм); **49-50-62 (ышаныулукъну телефону)**;

Россейни Следствие комитетини КъМР-де Следствие управлениясы – 77-64-22 (ышаныулукъну телефону);

Россейни МЧС-ини КъМР-де Баш управлениясы – 39-99-99 (дежурный бёлюм).

КъМР-де Терроризмге къажау комиссияны Оператив штабы.

Ангылатыу

ОСАГО - 30 минутну ичинде

2016 жылда 23 июньда къабыл кёрюлген 214-ФЗ номерли федерал законнга тийишлиликде келир жыл 1 январдан башлап машиналаны иелери транспортларына страховкасын электрон амал бла жарашдыралыкъдыла. Ол жаны бла келишим этер ючюн а страховой компанияны сайтында заявление жазаргъа, банк картаны неда электрон системаны болушлугъу бла ахча ётдюрюрге керекди.

Келишим компанияны официал сайтында толтурулгъан кезиуден башлап 30 минутну ичинде къабыл кёрюлмесе, РФ-ни Ара банкыны Къабарты-Малкъарда бёлюмюне тарыгъырга керекди. Ол **Нальчикде, Головко атлы орамда, 2-чи мекямда** орналады. Телефон номери: **(8662) 49-22-04, факсы: 49-23-69.**

Дагъыда Россейни Банкыны хайырланыучуланы эркинликлерин сакълау жаны бла службасына да тарыгъырга боллукъду. Ары бу телефон номер бла сёлешинеди: **8-800-250-40-72.** Быллай кемчиликлени юслеринден Россейни автостраховщиклерини союзуна да белгили этерге тийишлиди.

Бизни корр.

Футбол

Голла - матчланы ахырларында

Къабарты-Малкъарны футболдан къыш чемпионатыны тёртюнчю туруна бир очколарын да тас этмей жангыз юч команда жетгенди. Къараучуланы бир кесек сагъайтырча аладан бири окъуна аманыракъ ойнаса керек эди, алай, баям, хар бири да хорларгъа бек сюеди.

Футболда быллай сёз жюрюйдю: «Оюн унутулады, эсеб а къалады». Алай отчётла бошдан жазылмайдыла, ала тарихле къайдан чыкъгъанларын кёргюзтедиле. Анга шагъатлыкъны нальчикчи командала «Спарта» бла «Звезданы» матчлары этди. Аланы тюбешиулери ахыргъыны хорламы - 4:1 эсеп - бла бошалгъанды. Алай оюн тауусулургъа он минут къалгъанда, эсеп 1:1 эди, юч голну ала къалгъан къысха заманны ичинде жетдиргенди.

«Школа №31» а Сармаковону «Союзу» бла эришгенди. Алай старт берилгинчиге дери да къараучулагъа хапар айтыргъа сылтау табылгъан эди. Биринчиден, «Союзда» Нальчикни 31-чи номерли школунда жарау этип чыкъгъан беш футболчу ойнагъанды, алай эсе уа, «шуёхлагъа» бир бирлери бла сынашыргъа тюшгенди.

Экинчиден, ала алыкъа бир кере да школчуланы хорлаялмагъандыла. Аны да кесини сылтаулары барды, «Союз» алыкъа жаш клубду, «Школа №31» а жай чемпионатха къатышмагъанды. Алай тёре бу жол да бузулмагъанды, сармаковочула къытдыргъандыла. Эсепни Жумалдин Каратляшев ачханлыкъгъа, школчуладан Чарим Апажев алагъа юч гол бла жууплагъанды.

Хорламлы «Кахун» да бу жол голланы матчны ахырында уралгъанды. Ол Нальчикни «Спартагъыны» жаш тёлю командасын жангыз да 2:1 эсеп бла хорлаялгъанды.

Быланы къатларында Бахсанны «Автозапчасты» ауанада къалгъанчады. Юч турну ала къытдыргъанлай тургъанды, алай энди уа эс жыйгъанчадыла. Ала «Ансарны» 3:0 эсеп бла онглагъандыла. Карагачны «Велеси» да биринчи хорламын белгилерге боллукъду. Ол «ЛогоВАЗ-ны» айырмалы 5:0 эсеп бла къытханды.

Алчыланы юслеринден айта, «Спартак-Нальчик» атлы экинчи команданы да сагъыныргъа тийишлиди. Ол битеу матчларында алыкъа хорлагъанлай келеди.

4-чю турну эсеплери:
СК «Союз-Сармаково» - «Школа № 31-Русгидро» - 1:3
«Кахун» - «Спартак-Нальчик-юноши» - 2:1
«Шагди» - «МурБек-СДЮШОР» - 1:2
«Куркужин-Терек» - «Спартак-Нальчик-2000» - 4:2
«Автозапчасть» - «Ансар» - 3:0
«Спарта» - «Звезда» - 1:4
«Велес» - «ЛогоВаз» - 5:0
«Спартак-Нальчик-дубль» - «ГорИс-179 Прохладный» - 3:0

Виктор ШЕКЕМОВ.

Эркин тутушуу

Турнир къызыу кюрешде ётгенди

Къашхатауну сабий-жаш тёлю спорт школунда бел бауладан тутуп тутушуудан дунияны кубогун алгъан Къантемирланы Баширни хурметине биринчи ачыкъ турнир бардырылгъанды. Анда бизни республикадан бла Шимал Осетия-Аланиядан 2003-2005 жыллада туугъан 100-ден аслам жаш гёжеф сынашхандыла.

Аланы КъМР-ни спорт министрини орунбасары Аналаны Аслан, спортну халкъла аралы устасы, 2004 жылда Афиныледе Олимпиада оюнлагъа къатышхан Ностуланы Муса, Къантемирланы Баширни жууукъ-ахлулары алгъышлагъандыла. Къыралны Думаны депутаты Адальби Шахагошевни атындан саугъала бла аны болушлукъчулары Заур бла Аскер Тешевле келгендиле.

Турнирни къурагъан Черек районну сабий-жаш тёлю спорт школуну директору Гажонланы Юрий Башир юлгюлю адам болгъанын, алай аны жашауу замансыз юзюлгенин белгилегенди. «Бюгюннгю ишибиз бла биз тенгибизни, къарындашыбызны, бир эллибизни эсгеребиз», - дегенди.

Хорлам ючюн жашчыкъланы араларында къызыу кюреш барыгъанды. Алай бла биринчи жерлени кеслерини ауурлукъ категорияларында Уяналаны Элдар бла Альберт (Къаушхатау), Жылкъыбайланы Саид (Огъары Малкъар), Тёппеланы Даниял (Хасания), Мурат Гедгафов, Къадырланы Ислам, Мецелланы Ибрагим, Темиржанланы Ислам, Улбашланы Муса, Каркаланы Рамазан, Холамжанланы Кязим, Мамуколаны Ибрагим, Тюменланы Марат (Къашхатау), Жангоразланы Шамил, Нёгерланы Саид (Хасания), Сарбашланы Халид (Огъары Малкъар), Токъулуланы Аслан, Салим Тетов, Георгий Болотов (Нальчик),

Аланы КъМР-ни спорт министрини орунбасары Аналаны Аслан, спортну халкъла аралы устасы, 2004 жылда Афиныледе Олимпиада оюнлагъа къатышхан Ностуланы Муса, Къантемирланы Баширни жууукъ-ахлулары алгъышлагъандыла. Къыралны Думаны депутаты Адальби Шахагошевни атындан саугъала бла аны болушлукъчулары Заур бла Аскер Тешевле келгендиле.

Турнирни къурагъан Черек районну сабий-жаш тёлю спорт школуну директору Гажонланы Юрий Башир юлгюлю адам болгъанын, алай аны жашауу замансыз юзюлгенин белгилегенди. «Бюгюннгю ишибиз бла биз тенгибизни, къарындашыбызны, бир эллибизни эсгеребиз», - дегенди.

Хорлам ючюн жашчыкъланы араларында къызыу кюреш барыгъанды. Алай бла биринчи жерлени кеслерини ауурлукъ категорияларында Уяналаны Элдар бла Альберт (Къаушхатау), Жылкъыбайланы Саид (Огъары Малкъар), Тёппеланы Даниял (Хасания), Мурат Гедгафов, Мухамед Шадов, Али Догов, Джамал Маргушев, Амаль Коков (Нальчик), Тамерлан Темиров, Рамазан Тавасиев, Альберт Дашиев, Азамат Гасанов (Чикола, СО-Алания) алгъандыла.

Мисирланы Осман (Огъары Малкъар), Къайгъырмазланы Альберт (Ташлы-Тала), Артур Хашев (Чегем 2), Эмир Кардранов, Умар Берсанов (Нальчик), Рустам Амшоков, Атмир Каров (Аушигер), Тамерлан Шогенов (Бабугентни кадет школундан), Чочайланы Мухаммат, Магрелланы Марат, Атабийланы Расул, Заниколаны Расул (Къаушхатау), Тимур Сайлаонов (Чикола) экинчиле болгъандыла.

Доммакъланы уа Чабдарланы Руслан, Магрелланы Самат, Таукенланы Таулан (Ташлы-Тала), Нажмудин Журтов, Ислам Мисхожев, Аслан Загазежев (Аушигер), Алан Алоев (Чегем 2), Резуан Лампежев (Бабугентни кадет школундан) къытхандыла.

Жашчыкъланы барысына да грамотала, майдалла эм ачха саугъала берилгенди. Аланы тренерле Заниколаны Азрет, Хазрит Бербеков (Черек районну сабий-жаш тёлю спорт школу), Мисирланы Элдар, Ахметланы Солтан, Ажоланы Ибрагим (Огъары Малкъарны спорт клубу), Чеченланы Альберт (Бабугентни кадет школу) Алтуулану Хызыр (Ташлы-Таланы спорт школу) хазырлагъандыла.

КЪУЖОНЛАНЫ Фатима.

УЧРЕДИТЕЛЬЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Ж.Ж.

РЕДКОЛЛЕГИЯ:
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редакторну орунбасары)
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редакторну орунбасары)
ТОКЪУЛУЛАНЫ Борис (жуаплы секретарь)
МОКЪАЛАНЫ Зухура (культура бёлюмню таматасы)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика жашау бёлюмню таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:
Редакторну приёмныйи - 42-63-01.
Баш редакторну орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жуаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Корректора - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛЮМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашау - 42-24-02, 42-67-68.
Культура - 42-75-82, 42-66-76.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыкъла эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окъуучула бла байламлыкъла жюрютюу эм реклама - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Тилманчла - 40-28-97. Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла къагъыт жюрютмейди. Къол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артха къайтарылмайдыла.
Газетде басмаланган материаллада айтылгъан оомла редакцияны оному бла келишмезге боллукъдула. Алада айтылгъан хар зат ючюн Россей Федерацияны Басманы юсюнден законуна тийишлиликде материалланы авторлары кеслери жууапладыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машинка бла жазылгъан 5-6 бет) кёпюю алмайды.

Газет Басманы эм асламлы информацияны эркинликлерин къоруулау жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 2016 жылда 19 декабрьде регистрация этилгенди.
Регистрация номер —ПИ № ТУ07-00118. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КъМР-ни Басма эмда асламлы коммуникацияла жаны бла къырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет "Тетраграф" ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени иелерине тандырыу ючюн КъМР-ни почта связыны федеральный Управлениясы жуаплыды.
Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КъМР-ни "Роспечать" акционер обществосу жуаплыды.
Телефон: 42-69-34

Номерге графикге кёре 19.00 сагъатда къол салынады. 20.00 сагъатда къол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГЪАРГЪАНЛА:
Жангоразланы Нажабат - дежурный редактор;
Кетенчиланы Зульфия - жуаплы секретарыны орунбасары;
Геляланы Валентина - (1, 2-чи бетле),
Бийчеккуланы Жаннета - (3,4-чю бетле) - корректорла.

Тиражы 2100 экз. Заказ № 1929
Багъасы 10 сомду.

РЕДАКЦИЯНЫ ЭМ ИЗДАТЕЛЬНИ АДРЕСИ:

360000, Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 5
электрон почта: elbor_50@mail.ru